

החיסכון האישי

הנתונים הסטטיסטיים המצויים אינם מאפשרים לחשב את השינוי שחל בחיסכון האישי בשנת 1959 בהשוואה לשנים קודמות. בחשבונות הלאומיים, המובאים בפרק ב' "המקורות והתוצר", חושב החיסכון האישי כיתרה בין ההכנסה הפרטית הפנויה¹ לבין הצריכה. בכל אחד משני הגדלים האלה ישנו תחום ניכר של טעויות והשמטות, שהלך וגדל בשנים 1957 עד 1959. מלבד זאת, מובלע בחשבונות הלאומיים החיסכון של הפרטים (משקי הבית) בחיסכון של הסקטור הפרטי כולו (הכולל גם את רווחי החברות שלא חולקו והחיסכון של מוסדות שלא למטרת רווח). מסיבות אלה אין אפשרות לעקוב אחר התפתחות החיסכון משנה לשנה על סמך החשבונות הלאומיים. למשל, אין אפשרות לחשב את שיעור החיסכון (אחוז החיסכון מההכנסה הפנויה), או לאמוד את חלקו של החיסכון האישי במימון ההשקעות שבוצעו במשך בשנים הנידונות. משום כך מובא בפרק זה ניתוח של כמה תכונות אופייניות של החיסכון האישי בארץ, ושל השפעת הפיצויים האישיים מגרמניה על החיסכון. כן מובאים נתונים מקיפים למדי על התפתחות סכום הנכסים הכספיים שבידי פרטים ועל פעילותם של אחדים ממוסדות החיסכון החשובים ביותר.

בשנת 1959 חל כנראה גידול רב יותר בסכום הנכסים הכספיים שבידי פרטים מאשר בשנה הקודמת. במיוחד בלט, בשנת 1959, הגידול בנכסים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לשער המטבע, כגון פקדונות במטבע חוץ, ניירות ערך צמודים וניירות ערך זרים. אך אין להסיק מכך שסך החיסכון האישי היה גדול בשנת 1959 מאשר בשנת 1958 (אם כי הדבר אפשרי), ולא כל שכן, ששיעור החיסכון האישי גדל בשנת 1959 לעומת השנה הקודמת.

1. תכונות החיסכון האישי

בדו"ח בנק ישראל 1958 צוינו מספר תכונות שהיו אופייניות לחיסכון האישי בשנה שנסתיימה במארס 1958. הנתונים היו מבוססים על מימצאי סקר חסכונות שנערך בקרב מידגם של כ-3,000 משפחות, אשר ייצגו את האוכלוסייה היהודית העירונית. לגבי השנה שנסתיימה במארס 1959 נחקרו שוב, בסקר חוזר, כאלף משפחות מתוך אלה שנכללו במידגם המקורי. השוואת המימצאים משני הסקרים מאפשרת לבדוק את היציבות ברמת החיסכון ובהרגלי החיסכון².

¹ ההכנסה הלאומית, בניכוי המסים הישירים ותשלומי החובה לסקטור הציבורי, ובתוספת ההעברות השוטפות מהסקטור הציבורי לסקטור הפרטי, וההעברות הפרטיות מחוץ לארץ.

² הסקרים תוכננו עליידי וועדה המורכבת ממר נ. לויתן (מרכז פאלק למחקר כלכלי בישראל), יו"ר ; ד"ר ד. אוטנווסר (בנק ישראל) ; מר מ. זנדרבג (המכון למחקר חברתי שימושי) ; ומר מ. סיקרון (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). הסקר הראשון נוהל עליידי הוועדה הנ"ל, ועבודת הדגימה, עבודת השדה, העריכה ועיבוד השאלונים בוצעו עליידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. הסקר החוזר בוצע עליידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשיתוף עם המחלקה לכלכלה של האוניברסיטה העברית. ניתוח החומר הסטטיסטי של סקר זה נערך במסגרת המחלקה לכלכלה של האוניברסיטה העברית, בהדרכתם של מר נ. לויתן ומר מ. סיקרון. שני הסקרים מומנו על-ידי בנק ישראל ומשרד האוצר.

(א) רמת החיסכון האישי¹

הנתונים של שני הסקרים מצביעים על כך, שהחיסכון האישי נמצא בגבולות של 4 עד 5 אחוזים מההכנסה הפנויה. נתוני הסקר החוזר מראים שרמת החיסכון בשנה שנסתיימה בסוף מארס 1959 היתה נמוכה במקצת מאשר בשנה הקודמת. בשנת 1958/59 הסתכם החיסכון הממוצע למשפחה ב-140 ל"י, לעומת 148 ל"י בשנת 1957/58. היות וההכנסה הפנויה הממוצעת עלתה ב-12 אחוזים בערך מהשנה הראשונה לשנייה, הרי ששיעור החיסכון (אחוז החיסכון מההכנסה הפנויה) ירד, מ-5.1 אחוזים ל-4.2 אחוזים במוצק, אך ירידה זאת איננה מובהקת מבחינה סטטיסטית².

(ב) משפחות חוסכות ומשפחות שאינן חוסכות

התפלגות המשפחות בשתי השנים לפי גודל החיסכון שלהן ניתנת בלוח י"ח-1. אחוז המשפחות שהיה להן חיסכון חיובי נשאר יציב למדי, בעוד שאחוז המשפחות בעלות חיסכון שלילי

לוח י"ח-1

משפחות עירוניות לפי קבוצות גודל של חיסכון,

1957/58 ו-1958/59

(אחוזים)

קבוצות גודל של חיסכון (ל"י)	1957/58	1958/59
חיסכון חיובי		
2,000 ויותר	2.7	2.7
1,000 עד 1,999	6.5	7.1
500 עד 999	11.5	10.1
200 עד 499	14.6	16.3
1 עד 199	23.6	21.0
סך הכל	58.9	57.2
אין חוסכים		
חיסכון שלילי		
1 עד 199	8.3	12.8
200 עד 499	7.1	7.2
500 עד 999	4.1	4.6
1,000 עד 1,999	2.9	3.1
2,000 ויותר	1.9	2.1
סך הכל	24.3	29.8
סך כל המשפחות	100.0	100.0

המקור: בקרי הסכונות המשפחה, 1957/58 ו-1958/59.

¹ החיסכון הוגדר בסקרים כחלק מן ההכנסה הפנויה שלא הוצא לצריכה או לרכישת נכסי צריכה בני-קיימא. חישוב החיסכון נעשה על-פי סיכום מרכיבי החיסכון החיוביים, בניכוי מרכיבי החיסכון השליליים ובניכוי התקבולים החד-פעמיים.

² בגלל מספר המקרים הקטן יחסית במידגם החוזר.

(המשפחות שצרכו יותר מכפי הכנסתן הפנוייה) היה גדול בשנה השנייה מאשר בשנה הראשונה. בכל אחת משתי השנים הגיעו לחיסכון חיובי כ־60 אחוזים מכל המשפחות, ולחיסכון שלילי 24 אחוזים בשנה הראשונה ו־30 אחוזים בשנה השנייה. יתר המשפחות לא חסכו כלל (צריכתן היתה שווה להכנסתן הפנוייה).

(ג) רכישת נכסי צריכה בני־קיימא

במושג החיסכון אין נוהגים לכלול רכישת נכסי צריכה בני־קיימא (כגון מכשירי רדיו, מקררים, מכוניות לשימוש אישי וכו'). אולם, היות ונכסים אלה אינם מתבלים תוך שנה אחת, הרי רכישתם מהווה תוספת לרכוש המשפחה, ואפשר לומר שהחיסכון בתוספת רכישת נכסי צריכה בני־קיימא, מהווה גבול עליון לתוספת הנקייה לרכוש המשפחה (גבול עליון, היות ואין מנכים את הבלאי). בשתי השנים הוציאו המשפחות על רכישת נכסי צריכה בני־קיימא חלק דומה מהכנסותיהן: 5.5 אחוזים בשנה הראשונה ו־5.0 אחוזים בשנה השנייה. אם מצרפים את הסעיף "רכישת נכסי צריכה בני־קיימא" לסכום החיסכון, מתקבל שהגבול העליון של התוספת לרכוש המשפחה, היה בשנה הראשונה 10.6 אחוזים בממוצע מההכנסה הפנוייה (5.1 אחוזים חיסכון ו־5.5 אחוזים נכסי צריכה בני־קיימא) ובשנה השנייה 9.2 אחוזים (4.2 אחוזים חיסכון ו־5.0 אחוזים נכסי צריכה בני־קיימא)¹. פירוש הדבר, שהמשפחות הוציאו, בממוצע, כ־90 אחוזים מהכנסותיהן על הצריכה ה"שוטפת" (הצריכה ללא נכסי צריכה בני־קיימא). היתרה שימשה בחלקים כמעט שווים, לחיסכון ולרכישת נכסי צריכה בני־קיימא.

2. החיסכון בקבוצות אוכלוסייה

(א) החיסכון בקבוצות הכנסה

רמת ההכנסה הפנוייה היא הגורם העיקרי הקובע את סכום החיסכון של המשפחה: בשני הסקרים נמצא שהחיסכון עולה עם רמת ההכנסה. שיעור החיסכון גבוה אף הוא בקבוצות ההכנסה הגבוהה מאשר בנמוכה. במיוחד בולט החיסכון השלילי בקבוצות ההכנסה של פחות מ־1,000 ל"י לשנה, והחיסכון החיובי הרב בקבוצות ההכנסה של 7,500 ל"י לשנה ויותר (ראה לוח י"ח²). בדיקת הנתונים העלתה שההבדלים בשיעורי החיסכון, ההולכים וגדלים במהירות בקבוצות ההכנסה הגבוהות יותר, נגרמים במידה רבה על־ידי שינויים זמניים, או מקריים, בהכנסותיהן של המשפחות הבודדות. כדוגמה לכך ישמשו המקרים של משפחות עצמאים שהיה להן הפסד בשנה מסויימת, או של בעלי עסקים שעדיין אינם מפיקים הכנסה מהשקעותיהם. למרות ההכנסה הנמוכה יותר באותה שנה, אין משפחות אלה נוטות לצמצם את הצריכה שלהן במידה ניכרת, אלא ממשיכות לצרוך בהתאם לרמת ההכנסה הנראית להן כ"נורמלית", ורבות מהן צורכות על־כן יותר מכפי הכנסותיהן. המשפחות שהכנסותיהן באותה השנה גבוהות מהרגיל, נוטות אף הן לכוון את הצריכה שלהן בהתאם לרמת ההכנסה הנראית להן כ"נורמלית", ורבות מהן חוסכות על־כן באותה שנה יותר מאשר בשנים "רגילות". בהתפלגות המשפחות לפי הכנסותיהן למעשה בשנה מסויימת, ישנה נטיית ריכוז, בקבוצות ההכנסה הנמוכות, של משפחות שהכנסותיהן נמוכות באותה שנה מהרגיל, ואילו בקבוצות ההכנסה הגבוהות נוטות להתרכז המשפחות

¹ החיסכון, כפי שהוא נמדד בסקרים, שווה להפרש בין ההכנסה הפנוייה לבין הצריכה (הכוללת רכישת נכסי צריכה בני־קיימא). ההכנסה הפנוייה אינה כוללת תקבולים חד־פעמיים כגון ירושות ופיצויים. על הסיכום של החיסכון ורכישת נכסי צריכה בני־קיימא, אפשר, איפוא, להסתכל כעל הגבול העליון של אותה התוספת לרכוש, שמתממנת, כאילו, מתוך ההכנסה הפנוייה. כדי לעמוד על התוספת הכוללת לרכוש המשפחה, יש לצרף לסכום החיסכון, כמוגדר לעיל, ולסכום רכישת הנכסים בני־קיימא, גם את התקבולים החד־פעמיים שקיבלה המשפחה.

החיסכון כאחוז מההכנסה הפנוייה לפי קבוצות גודל של ההכנסה הפנוייה, 1957/58 ו-1958/59

החיסכון כאחוז מההכנסה הפנוייה		אחוז המשפחות		קבוצות גודל של הכנסה פנוייה (ל"י)
1958/59	1957/58	1958/59	1957/58	
-20.3	-22.8	8.7	12.0	עד 999
- 3.9	- 5.7	15.8	16.7	1,000 עד 1,999
- 0.7	1.9	20.5	29.4	2,000 עד 2,999
1.7	5.3	25.6	21.9	3,000 עד 3,999
6.6	7.3	14.0	9.5	4,000 עד 4,999
7.3	9.7	11.8	8.9	5,000 עד 7,499
16.3	28.9	3.6	1.6	7,500 ומעלה
4.2	5.1	100.0	100.0	סך הכל

ח מ ק ו ר : סקרי חסכונות המשפחה, 1957/58 ו-1958/59.

שהכנסותיהן גבוהות באותה שנה מהרגיל. נטייה זו מסבירה, במידה רבה, את החיסכון השלילי בקבוצות ההכנסה הנמוכות דווקא, ואת שיעורי החיסכון הגבוהים מאוד בקבוצות ההכנסה הגבוהות. סביר להניח, שאילו אפשר היה למיין את המשפחות לפי הכנסותיהן "הנורמליות", היה נמצא, ששיעור החיסכון בשנה מסוימת נוטה לעלות במידה מועטה ביותר, אם בכלל, כאשר עוברים מקבוצות ההכנסה הנמוכות לגבוהות. במלים אחרות, שיעור החיסכון השולי ה"נורמלי", קרוב יותר לשיעור החיסכון הממוצע (4 עד 5 אחוזים), מכפי שנראה הדבר בלוח י"ח-2. ההשפעות המקוריות על הכנסותיהן ועל חסכונותיהן של המשפחות הבודדות בשנה מסוימת, נוטות להתבטל במידה רבה בהכנסה הממוצעת של כל המשפחות במשק. משום כך, אין להסיק שבעקבות עלייה כללית ברמת ההכנסה הפנוייה עולה בהכרח שיעור החיסכון הממוצע של כל המשפחות. דברים אלה אמורים, כמובן, בתנאי שגורמים אחרים (כגון שער הריבית על החסכונות, החלוקה בין שכירים לעצמאים, והרכב הגילים באוכלוסייה) נשארים קבועים.

(ב) רמת החיסכון של שכירים ושל עצמאים

כמו בארצות אחרות כן גם בישראל, מוצאים שהעצמאים חוסכים חלק גדול יותר מהכנסותיהם מאשר השכירים, אם כי בישראל אין ההבדל בולט כל כך. בסקר לשנת 1957/58 נמצא, שהחיסכון הממוצע למשפחת שכירים היה 162 ל"י, שהן 5.5 אחוזים מההכנסה הפנוייה, בעוד שהחיסכון הממוצע למשפחת עצמאים היה 217 ל"י, שהן 7.5 אחוזים מההכנסה הפנוייה. המספרים המקבילים בסקר החוזר, הם חיסכון ממוצע של 164 ל"י במשפחת שכירים, שהן 4.6 אחוזים מההכנסה הפנוייה, וחיסכון ממוצע של 179 ל"י במשפחת עצמאים, שהן 5.3 אחוזים מההכנסה הפנוייה¹. בין העצמאיים בולטת במיוחד, בשיעור החיסכון הגבוה שלה, הקבוצה של נותני העבודה המעסיקים ארבעה עובדים ויותר. שיעור החיסכון בקבוצה זו הגיע ל-20 אחוזים בערך בשתי השנים.

¹ הבדלים אלה מצטמצמים, כשמוסיפים אל החיסכון את הרכישה של נכסי צריכה בני-קיימא.

אם כי משפחות העצמאים חוסכות, בממוצע, יותר מאשר משפחות השכירים, הרי חלקן של משפחות השכירים, כקבוצה, בסך כל החיסכון האישי בארץ, עולה על חלקן של משפחות העצמאים, שכן מספר השכירים בארץ עולה פי שלושה על מספר העצמאים, בעוד שהחיסכון הממוצע של משפחות העצמאים עולה על זה של השכירים ב־30 אחוזים בלבד.¹

(ג) הרכב החיסכון של שכירים ושל עצמאים

השכירים והעצמאים נבדלים לא רק בשיעור החיסכון, אלא בצורת החיסכון. בסקר לשנת 1957/58 נמצא, שבמשפחות השכירים הסתכם החיסכון החוזי (בעיקר הפרשות לקופות תגמולים ופרעון משנתאות) ב־97 אחוזים מסך כל החיסכון שלהן, בעוד שאצל העצמאים היווה החיסכון החוזי רק כשליש מסך כל החיסכון. התמונה ב־1958/59 היתה דומה. במקביל לכך, הופקד רוב החיסכון של השכירים במוסדות חיסכון (ובראשם קופות התגמולים), או שימש לפרעון התחייבויות לזמן ארוך (בעיקר משכנתאות), בעוד שחסכוניות העצמאים הושקעו בעיקר בעסקיהם של החוסכים.

נוסף לשכירים ולעצמאים, שמרבית הכנסתם מקורה בעבודה, קיימת קבוצה שלישית, המתפרנסת בעיקר מפנסיה, רנטה ותמיכות שונות. ההכנסה הממוצעת בקבוצה זאת נמוכה בדרך כלל, ורבים מבין המשתייכים אליה הם קשישים שעברו את גיל העבודה. משתי הסיבות מוצאים, בדומה למיצאים בארצות אחרות, שבקבוצה זו מקטינים את הרכוש, כלומר ישנו חיסכון שלילי. בשנת 1957/58 הסתכם החיסכון השלילי של משפחה ממוצעת בקבוצה זו ב־112 ל"י, אולם בשל משקלה הקטן של קבוצה זו באוכלוסייה כולה, לא נודעה לחיסכון השלילי שלה השפעה רבה על הממוצע הכללי.

(ד) החיסכון בקבוצות גיל

בין יתר הגורמים המעצבים את מבנה החיסכון האישי, יש לציין במיוחד את גיל החוסכים. גם ההכנסה וגם החיסכון משתנים בשיטתיות לאורך "מחזור החיים" של המשפחות: הם עולים

לוח י"ח-3

ההכנסה הפנוייה והחיסכון של משפחות עירוניות
לפי קבוצות גיל, 1957/58

הגיל הממוצע	ההכנסה הפנוייה הממוצעת (ל"י)	החיסכון הממוצע (ל"י)	שיעור החיסכון $\frac{(2)}{(1)} \times 100$
	(1)	(2)	(3)
עד 25	1.803	35	1.94
25 עד 34	2.792	162	5.80
35 עד 44	3.372	239	7.09
45 עד 54	3.118	178	5.71
55 עד 64	2.448	82	3.35
65 ומעלה	1.765	24	1.36

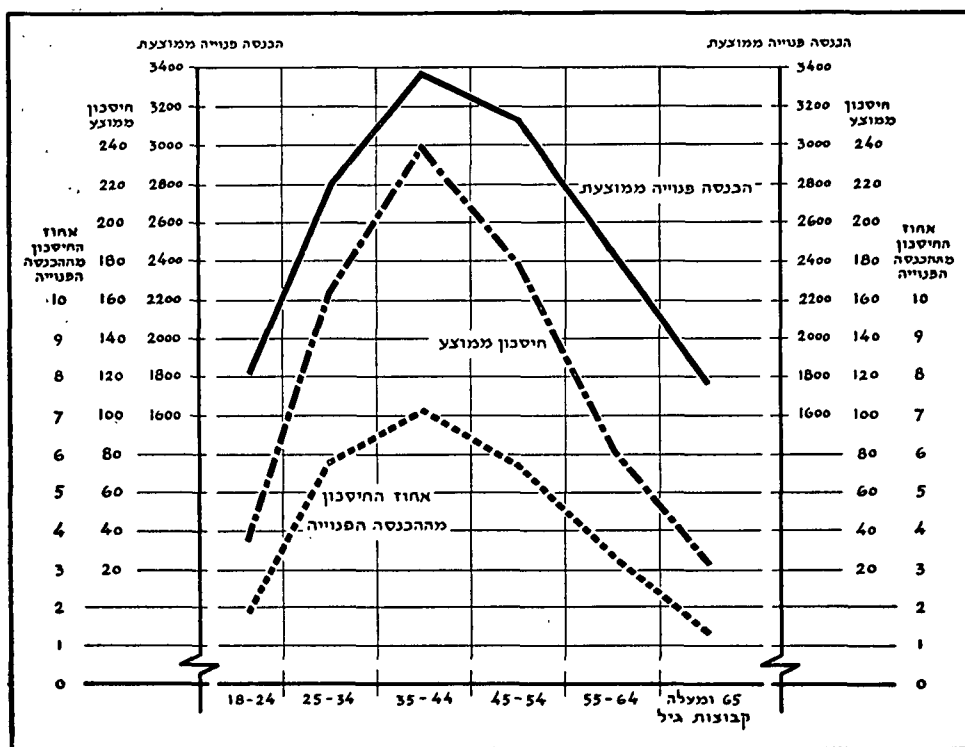
ה מקור: פקר חסכוניות המשפחה 1957/58.

¹ נתוני הסקר לשנת 1957/58.

מהגילים הנמוכים, מגיעים לנקודת שיא בקבוצות הגיל שבין 35 ל-45 שנה, ויורדים בהדרגה בקבוצות הגיל הגבוה יותר (תנועה זאת אופיינית גם לחיסכון החוזי). אומנם משתנים ב"מחזוריות" זאת גם סכומי ההכנסה הפנויה וגם סכומי החיסכון, אך עוצמת ה"מחזוריות" על החיסכון גדולה יותר, והתוצאה היא שגם שיעור החיסכון נע לפי אותה "מחזוריות". כך מוצאים, שהחיסכון בקבוצות הגיל הקיצוניות (עד 25 ומעל 65) הוא בסביבת 2 אחוזים מההכנסה הפנויה, בעוד שבקבוצות הגיל 35 עד 45 הוא מגיע ל-7 אחוזים (ראה לוח י"ח-3 ודיאגרמה י"ח-1).

דיאגרמה י"ח-1

ההכנסה הפנויה והחיסכון של משפחות עירוניות לפי קבוצות גיל, 1957/1958

3. קבלת פיצויים אישיים מגרמניה והשפעתה על החיסכון והצריכה

(א) מספר המשפחות שקיבלו פיצויים

בין המשפחות העירוניות היהודיות, קיבלה כל משפחה עשירית, עד סוף מארס 1959, פיצויים אישיים חד-פעמיים מגרמניה, ובכל אחת משתי השנים של סקרי החיסכון קיבלו פיצויים כאלה כ-4 אחוזים מהמשפחות. כרבע מהמשפחות שקיבלו פיצויים באחת מהשנים האלה, קיבלו פיצויים גם קודם לכן. בנוסף למשפחות שקיבלו פיצויים חד-פעמיים, קיבלו כאחוז אחד של המשפחות, בשנת הכספים 1958/59, גם פיצויים חוזרים בצורת פנסיה או רנטה.

¹ נתוני הסקר לשנת 1957/58.

(ב) סכום הפיצויים למשפחה

סכום הפיצויים החד-פעמיים, בממוצע למשפחה שקיבלה פיצויים מסוג זה, היה 3,300 ל"י בשנת 1957/58 ו-3,680 ל"י בשנת 1958/59. המשפחות שקיבלו פיצויים כאלה, היו, בממוצע, בעלות הכנסה גבוהה יותר מאשר יתר המשפחות. ההכנסה הפנויה ב-1958/59 של מקבלי הפיצויים החד-פעמיים (כולם יוצאי אירופה), היתה 4,000 ל"י בממוצע; זו של המשפחות יוצאות אירופה או אמריקה, שלא קיבלו אף פעם פיצויים, היתה 3,600 ל"י; וזו של כל יתר המשפחות שלא קיבלו פיצויים, היתה 3,150 ל"י בערך.

1. צריכה והגדלת הנכסים בשנת קבלת הפיצויים

המשפחות שקיבלו פיצויים חד-פעמיים בשנת 1957/58, הוציאו באותה שנה לצריכה "שוטפת" (שאיננה כוללת רכישת נכסי צריכה בני-קיימא) 17 אחוזים בלבד מסכום הפיצויים שקיבלו, ואילו מההכנסה הפנויה הוצאו לצריכה "שוטפת" 90 אחוזים. מהשוואת פרופורציה זאת מסתבר, שהמשפחות מייחסות לתקבולים חד-פעמיים משקל הרבה יותר קטן מבחינת הצריכה מאשר להכנסתן השוטפת הפנויה¹.

היות ורק חלק קטן מסכום הפיצויים מוצא לצריכה שוטפת, הרי שגדל הרכוש של מקבלי הפיצויים, בשלב הראשון הם מחזיקים אחוז גדול יותר מסך כל הנכסים שלהם בצורת נכסים כספיים, ובשלב הבאים הם משנים בהדרגה את הרכב נכסיהם. מנקודת הראות של המשק כולו, חשוב להבחין במה מתבטא שינוי זה, כשההבחנה היסודית היא בין רכישת נכסים ריאליים (המגדילה את הביקוש לסחורות) ובין נכסים כספיים.

לוח י"ח-4

השימוש בכספי הפיצויים החד-פעמיים מגרמניה, 1957/58 עד 1958/59

(אחוזים)

צורת השימוש	השימוש בפיצויים שנתקבלו בשנת 1957/58		השימוש בפיצויים שנתקבלו בשנת 1958/59
	באותה שנה *	בשנה שלאחריה	באותה שנה *
צריכה שוטפת	17	4	18
רכישות נכסי צריכה בני-קיימא	9	4	18
השקעה בנכסי דלא-ניידי	20	25	40
השקעה בנכסים כספיים	45	33- **	22

* מאחר שלא כל סעיפי ההוצאה נרשמו, אין האחוזים מסתכמים ל-100.

** אינו כולל רכישת שנצטברה.

ה מקור: פקרי הסכונות המשפחה 1957/58 ו-1958/59.

¹ את משקל התקבולים החד-פעמיים אפשר לבטא כאחת לחמש (17 אחוזים ל-90).

המשפחות שקיבלו פיצויים חד-פעמיים בשנת 1957/58, הוציאו באותה שנה 20 אחוזים מהסכומים שקיבלו להשקעות בנכסים דלא-ניידי; 9 אחוזים לרכישת נכסי צריכה בני-קיימא; וב-45 אחוזים השתמשו להגדלת הנכסים הכספיים שלהן (17 אחוזים הוצאו, כאמור, לצריכה "שוטפת", וביתרה השתמשו למטרות שלא נרשמו).

המשפחות שקיבלו פיצויים חד-פעמיים בשנת 1958/59 הוציאו אף הן סכום קטן בלבד (18 אחוזים) לצריכה "שוטפת" בשנת קבלת הפיצויים. לעומת זאת, הן הוציאו באותה שנה על השקעה בנכסי דלא-ניידי 40 אחוזים מסכום הפיצויים שקיבלו, ועל רכישת נכסי צריכה בני-קיימא 18 אחוזים. בצורת נכסים כספיים נשאר בידיהן 22 אחוזים בלבד מהפיצויים שקיבלו באותה שנה. משפחות אלה הוציאו, איפוא, כפליים בערך על רכישת נכסים ריאליים, מאשר המשפחות שקיבלו פיצויים בשנת 1957/58.

2. ההשפעה החיובית של קבלת הפיצויים

בסוף שנת 1957/58 נשארה ברשותם של מקבלי הפיצויים החד-פעמיים באותה שנה, כמחצית מסכום הפיצויים בצורת נכסים כספיים. בשנה שאחריה (1958/59) ירדו יתרות הנכסים הכספיים, ובמקביל לכך גדלו, בעיקר, ההשקעות בנכסי דלא-ניידי. מסכום הפיצויים שנתקבלו בשנת 1957/58, הוצאו, לפי החישוב, בשנה שלאחר מכן, 25 אחוזים על השקעה בנכסי דלא-ניידי, ו-4 אחוזים על רכישת נכסי צריכה בני-קיימא (לצריכה ה"שוטפת" הוצאו בשנה השנייה עוד 4 אחוזים). מתוך מאה לירות של פיצויים חד-פעמיים שנתקבלו בשנת 1957/58, נשארו בסוף השנה שלאחריה 12 לירות בצורת נכסים כספיים, 45 לירות הוצאו במשך שתי השנים להשקעה בנכסי דלא-ניידי, 13 לירות הוצאו על רכישת נכסי צריכה בני-קיימא ו-21 לירות על הצריכה השוטפת.

4. הגידול בנכסים הכספיים

חלק מהחיסכון האישי בא, לעיתים קרובות, להגדיל את יתרת הנכסים הכספיים שבידי משקי הבית. בשנת 1959 גדלה יתרת הנכסים הכספיים של משקי הבית יותר מאשר בשנה הקודמת, ובמיוחד בלטו בגידולים הפקדונות במטבע חוץ וההשקעה בניירות ערך צמודים. הגידול באמצעי התשלום (פקדונות עובר ושב ומזומנים) שבידי פרטים, לעומת זאת, היה מועט יותר ב-1959 מאשר ב-1958.

אין לזהות את סכום השינויים ביתרות הכספיות עם סך כל החיסכון, שכן הגדלה (או הקטנה) של יתרות אלה מבטאת בשורה הראשונה את השינויים בהרכב הנכסים של בעלי היתרות או במצבת החובות שלהם. הנתונים שלהלן יכולים, משום כך, לשמש יותר כאינדיקטורים לתנועות בהרכב החיסכון האישי ולפעילותם של מוסדות חיסכון מסויימים, מאשר לסכום הכולל של החיסכון האישי.

(א) מזומנים ומוסדות בנקאיים

1. אמצעי תשלום

יתרת המזומנים והפקדונות בחשבון עובר ושב של פרטים גדלה, לפי אומדן גס, ב-48 מיליון ל"י בשנת 1959, לעומת 65 מיליון ל"י בשנה הקודמת. בסוף 1959 הסתכמה יתרת אמצעי התשלום שבידי פרטים ב-550 מיליון ל"י, לפי האומדן.

השינויים ביתרת הנכסים הכספיים שבידי פרטים, 1958 ו-1959

(מיליוני ל"י)

מדד השינוי (סור (1)=100)	העלייה	
	מסוף 1958 לסוף 1959	מסוף 1957 לסוף 1958
(3)	(2)	(1)
		מזומנים ומוסדות בנקאיים
74	48	65
		אמצעי תשלום
253	43	17
		פקדונות במטבע חוץ (פז"ק ותמ"מ)
144	13	9
		פקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי
27	7	26
		תוכניות חיסכון מאושרות
100	1	1
		בנק הדואר
		בנקים למשכנתאות
225	9	4
		פרעון משכנתאות (קרן בלבד)
130	35	27
		הגידול ביתרת המשכנתאות
139	50	36
		קופות תגמולים וקרנות ביטוח *
115	4	3
		חברות לביטוח חיים
133	15	13
		חיסכון לבניין
		רכישת ניירות ערך **
250	30	12
		ניירות ערך ישראליים
..	***6	..
		ניירות ערך זרים

* הגידול בהון התגמולים והפנסיה בניכוי הנדל" ביתרת ההלוואות לחברים.
 ** השינוי נטו בהחזקות.
 *** ממאי עד לדצמבר 1959.

2. פקדונות במטבע חוץ (פז"ק ותמ"מ)¹

פקדונות אלה מקורם בהעברות אישיות מחוץ לארץ, ובעיקר בפיצויים האישיים מגרמניה. בשנת 1959 גדלה יתרת הפקדונות האלה מ-31 מיליון ל"י ל-74 מיליון ל"י, עלייה ב-43 מיליון ל"י לעומת עלייה ב-17 מיליון ל"י בשנה הקודמת. מסתבר שמקבלי ההעברות האישיות בשנת 1959 הפקידו בחשבונות אלה חלק גדול יותר מהסכומים שקיבלו, מאשר מקבלי ההעברות האישיות בשנת 1958. תמורה זו בהתנהגות מקבלי ההעברות האישיות, מתיישבת עם מגמת החוסכים ב-1959, לרכוש תביעות הנקובות במטבע חוץ או הצמודות לשער המטבע.

3. פקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי

הפקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי גדלו ב-3.4 מיליון ל"י ב-1959 והסתכמו ב-78.8 מיליון ל"י בסוף השנה. אולם אם לוקחים בחשבון, שקופות התגמולים העבירו מחשבונות אלה לפקדונות "מיוחדים" כ-9 מיליון ל"י במשך השנה, הרי מתקבל שהחשבונות לזמן קצוב של

¹ פירוט התנועה בכל אחד משני סוגי החשבונות הנ"ל, ותנאי הפקדונות, ראה פרק י"ד "אמצעי התשלום, האשראי והמוסדות הבנקאיים". ההמרה חושבה לפי השער הרשמי של 1.80 ל"י לדולר, אף כי מקבלי הפיצויים, הממירים יתרות אלה, נהנים מהטבה בצורת ניירות ערך, בשיעור של 20 אחוזים מסכום ההמרה, מעבר לשער החליפין הרשמי.

פרטים וגופים אחרים¹ פרט לקופות התגמולים, גדלו ב-13 מיליון ל"י בערך בשנת 1959, לעומת 9 מיליון ל"י בערך ב-1958.

4. תוכניות החיסכון המאושרות

יתרת הפקדונות בתוכניות החיסכון המאושרות גדלה בשנת 1959 מסך 52.8 מיליון ל"י לסך 59.7 מיליון ל"י. סכום הגידול (6.9 מיליון ל"י) אינו ניתן להשוואה עם הגידול בשנה הקודמת (בסך 26.3 מיליון ל"י), כי בדצמבר 1958 גדלו היתרות במידה שחרגה מגדר הרגיל². היתרה השנתית הממוצעת של פקדונות אלה היתה גדולה ב-19 מיליון ל"י בקירוב בשנת 1959 מאשר ב-1958.

מספר החשבונות בתוכניות החיסכון גדל ב-19 אלף בשנה שנסתיימה בנובמבר 1959, בדומה לגידול בשנה הקודמת, והגיע ל-67 אלף. סכום הפיקדון הממוצע בתוכניות החיסכון נשאר ללא שינוי, 865 ל"י.

יתרת פקדונות החיסכון בבנק הדואר (שאינם נמנים עם התוכניות שאושרו על-פי החוק לעידוד החיסכון) גדלה במיליון ל"י בשנת 1959, והסתכמה ב-4.8 מיליון ל"י בסוף השנה. מספר החשבונות גדל מ-59 אלף ל-71 אלף. גודל הפיקדון הממוצע — קצת פחות מ-70 ל"י — היה קטן בהרבה מאשר בתוכניות החיסכון של הבנקים, עובדה המוסברת בעיקר על-ידי המשקל הרב של "חשבונות ילדים" בפקדונות החיסכון של הדואר.

(ב) פירעון לבנקים למשכנתאות

בשנת 1959 גבו שני בנקים גדולים למשכנתאות 16.8 מיליון ל"י מבעלי בתים ודירות, ומסכום זה 9.4 מיליון ל"י על חשבון הקרן. במשך השנה נתנו שני מוסדות אלה הלוואות חדשות בסך 44.5 מיליון ל"י, ויתרת המשכנתאות והמיקדמות שלהם עלתה מ-94.6 מיליון ל"י ל-129.6 מיליון ל"י. ההתחייבות נטו של בעלי הבתים והדירות כלפי המוסדות האלה גדלה, איפוא, ב-35 מיליון ל"י.

(ג) ביטוח חיים

לפי האומדן נחסך באמצעות ביטוח חיים³ סכום של 3.7 מיליון ל"י ב-1959, לעומת 3 מיליון ל"י ב-1958.

לוח י"ח-6

ביטוח חיים צמוד ערך, 1958 ו-1959

(אלפי ל"י)

1959	* 1958	
6.854	9.357	מספר הפוליסות החדשות
26.327	25.785	סכום הפוליסות החדשות
17.042	11.617	צמוד לדולר
9.285	14.168	צמוד לאינדקס

* נובמבר 1957 עד דצמבר 1958.

¹ אין נתונים על התחלקות הפקדונות האלה לפי סוגי הבעלים, אולם הסברה היא שרוב הסכום מוחזק על-ידי פרטים.

² ראה פרק י"ד "אמצעי התשלום, האשראי והמוסדות הבנקאיים".

³ החיסכון האישי באמצעות ביטוח חיים, מוגדר כגידול בקרנות ביטוח חיים, בניכוי הגידול ביתרת ההלוואות של חברות הביטוח לפרטים, שלא למטרות עסקיות.

ביטוח חיים חדש נעשה, בחלקו הגדול, בצורת פוליסות צמודות ערך, על-פי תוכנית שהונהגה בנובמבר 1957. בלוח י"ח-6 מובאים מספר נתונים המדגימים את התפתחותה של תוכנית זו. בשנת 1959 הוצמדה לדולר מרבית סכום הביטוח הצמוד החדש, מגמה שנסתמנה גם בשטח ניירות הערך הצמודים.

(ד) חיסכון לבניין

במסגרת תוכנית זו נחסך בשנת 1959 סכום של 15.3 מיליון ל"י¹, לעומת 13 מיליון ל"י ב-1958.

(ה) רכישת ניירות ערך

ההשקעה הפרטית (בנבדל מהשקעה מוסדית) בניירות ערך ישראלים בשנת 1959, נאמדת ב-30 מיליון ל"י נטו, לעומת 10 מיליון ל"י בערך ב-1958. הגידול היה, איפוא, ניכר. במיוחד היה רב הביקוש לניירות ערך הצמודים לדולר, נוכח השמועות שרווחו בשנת 1959 בדבר פיחות אפשרי של שער המטבע. כמו כן גדל הביקוש למניות רגילות, גידול אשר גרר אחריו עלייה ניכרת מאוד במחיריהן².

מסוף אפריל 1959 ועד לסוף השנה, גדלו ההחזקות של ניירות ערך זרים שבידי פרטים ב-6.1 מיליון ל"י והגיעו ל-10.2 מיליון ל"י. רכישת הניירות האלה מומנה מתוך חשבונות "תמ"מ"³. ניירות ערך אלה הונפקו, בחלקם, על-ידי חברות בחוץ לארץ, המסונפות לגופים ישראלים. חברות אלה השקיעו חלק ניכר מהתמורה בארץ.

(ו) קופות התגמולים, הפנסיה והפיצויים

כפי שנאמר לעיל, מייצג החיסכון החוזי חלק נכבד מסך כל החיסכון של ציבור השכירים בארץ. המהווה כשלושה רבעים מהאוכלוסייה כולה. בראש וראשונה זורם חיסכון זה אל קופות התגמולים והפנסיה השונות. מעניין, איפוא, לבדוק כיצד מתפתחות קופות אלה מבחינת גודל האמצעים העומדים לרשותן, מקורם והשימוש בהם.

בסוף 1959 הסתכמו נכסי קופות התגמולים המאושרות⁴ ב-395 מיליון ל"י, לעומת 301 מיליון ל"י בסוף 1958. מתוך ההפרש של 94 מיליון ל"י, יש לזקוף, לפי אומדן ארעי, 67 מיליון ל"י בערך על חשבון הון התגמולים והפנסיה, אותם החשבונות המיועדים לחיסכון והנזקפים לזכות חברי הקופות, בנבדל מהסכומים המיועדים לדמי חופשה, מחלה וכדומה, ומחשבון פיצויי הפיטורין, אשר אינם מהווים, בעצם, חלק מרכושם של חברי הקופות. ב-1959 הוגדלה יתרת ההלוואות שניתנו לחברי הקופות ב-17 מיליון ל"י בערך, כך שהיתרות נטו בחשבונות התגמולים והפנסיה גדלו ב-50 מיליון ל"י בערך ב-1959, לעומת 37 מיליון ל"י ב-1958.

1. נכסים

התוספת השנתית לנכסי הקופות גדלה בהתמדה בשנים האחרונות, כפי שנראה מלוח י"ח-7. תוספת זו נובעת מכמה מקורות: סכומי ההפרשה לקופות, מצד העובדים ונותני העבודה, גדלו בתקופה הנידונה גם בשל הגידול במספר החוסכים וגם בשל העלייה ברמת ההכנסות, שכן סכומי ההפרשה נקבעים, בדרך כלל, כאחוז מסויים מהכנסות העובדים. שיעורי ההפרשה גדלו אף הם במקרים לא מעטים, ובייחוד באותם מקומות עבודה שהנהיגו לאחרונה את שיטת החיסכון

¹ תשלומי החוסכים וריבית שנצטברה, בניכוי הסכומים שהוחזרו לחוסכים.

² ראה פרק י"ט "שוק ניירות הערך".

³ נתוני אגף מטבע חוץ, משרד האוצר. נתונים מדוייקים לתקופה שלפני אפריל 1959 חסרים.

⁴ קופות שקיבלו אישור מאת הממונה על החיסכון לצורך הפיטור ממס, בהתאם לתקנות מס הכנסה.

הנכסים של קופות התגמולים, 1956 עד 1959

(מיליוני ל"י)

השנה	סכום הנכסים	העלייה מהשנה הקודמת
1956	176	49
1957	232	56
1958	301	69
1959	395	94

לפנסייה. מצד שני, הגיל הממוצע של החוסכים בקופות התגמולים עודנו נמוך למדי, ומספר הפורשים מעבודתם, והזכאים לתשלומי תגמולים ופנסייה, הינו קטן עדיין, בהשוואה למספר החוסכים. בשמונה קרנות הפנסייה ההסתדרותיות, למשל, המקיפות קרוב ל-200 אלף חוסכים, היה מספרם של הפנסיונרים בפועל בסוף 1958 פחות מאלפיים. כתוצאה מכך עלו, בכל אחת מהשנים הנידונות, תקבולי הקופות מהפרשות העובדים והמעבידים, פי כמה על תשלומי הקופות בחשבון תגמולים, פנסייה, ופיצויים. בנוסף לכך, עלו משנה לשנה הכנסות הקופות מהשקעותיהן, שגדלו אף הן.

פירוט הנכסים של הקופות בשנים 1957 עד 1959 ניתן בלוח י"ח-8. סך הנכסים גדל בשנת 1959 כמעט בשליש והסתכם, כאמור, ב-395 מיליון ל"י בסוף השנה. הגידול הרב ביותר, מבחינת הסכום, היה בסעיף ניירות ערך. הקופות החזיקו בסוף 1959 ניירות ערך בסך 110 מיליון ל"י בקירוב, והגדילו את החזקותיהן בסך 38 מיליון ל"י, או במחצית בערך, לעומת השנה הקודמת. הגידול היחסי הרב ביותר חל בסעיף פקדונות "מיוחדים"¹. יתרת הפקדונות האלה בסוף 1959 היתה גדולה ב-70 אחוזים, או ב-37 מיליון ל"י, מאשר בסוף 1958, וחלקה בסך נכסי הקופות גדל מ-18 אחוזים ל-23 אחוזים. במסגרת ההשקעות ה"מוכרות", בהן מצוות הקופות להשקיע אחוז מסוים מנכסיהן על-פי התקנות הקובעות את התנאים לפיטור הקופות ממס הכנסה, מהווים הפקדונות ה"מיוחדים" תחליף להשקעה בניירות ערך. במחצית השנייה של השנה, נסתמנה נטייה בקרב הקופות להעדיף את הפקדונות האלה על ההשקעה בניירות ערך, מפני שהריבית הממוצעת עליהם עולה במקצת על ההכנסה מניירות ערך, מפני שהפקדונות אינם נתונים לתנודות שערם כמו ניירות הערך וכן מפני שהממשלה חדלה, בספטמבר 1959, לאשר הנפקת ניירות ערך חדשים הצמודים במלואם לדולר. ערב הבחירות לכנסת, ונוכח השמועות בדבר פיחות המטבע אחרי הבחירות, היה ביקוש רב להשקעות הצמודות לדולר, גם מצד קופות התגמולים. כיוון שלא ניתן להן לקנות ניירות ערך הצמודים לדולר, השקיעו כנראה הקופות חלק מהיתרות הפנויות שלהן בפקדונות "מיוחדים" והצמידו לדולר.

חלקן של ההשקעות ה"מוכרות" (פקדונות "מיוחדים" וניירות ערך) בסך נכסי הקופות, עלה בשנת 1959 מ-40 אחוזים ל-50 אחוזים בקירוב. יתר הפקדונות, בבנקים וב"גמול" (חברת ההשקעות של הקופות), היו בקו ירידה, בעיקר כתוצאה מהעברת סכומים מחשבונות אלה לפקדונות ה"מיוחדים". הסעיפים "חובות המעבידים", "הלוואות לחברי הקופות", ו"שאר חייבים" גדלו, אומנם, ב-20 מיליון ל"י, והגיעו ל-132 מיליון ל"י בערך, אך חלקם בסך נכסי הקופות ירד מ-37 אחוזים ל-33 אחוזים.

¹ פקדונות במוסדות בנקאיים, שעשו הסכם עם האוצר בדבר השקעת היתרות המצטברות בפקדונות אלה.

הנכסים של קופות התגמולים, 1957 עד 1959

העלייה או הירידה (—)					
מסוף 1958 לסוף 1959	מסוף 1957 לסוף 1958	1959	* 1958	1957	
מיליוני ל"י					
0.5	0.3	7.5	7.0	6.7	עובר ושב ומזומנים
					פקדונות "מיוחדים"
24.1	17.2	41.3	17.2	—	בבנקים
12.6	35.7	48.3	35.7	—	בגמול
					פקדונות אחרים
-3.4	-11.2	18.9	22.3	33.5	בבנקים
—	-29.6	21.6	21.6	51.2	בגמול
4.1	4.0	44.1	40.0	36.0	חובות המעבידים
17.3	13.6	67.0	49.7	36.1	הלוואות לחברים
-1.0	9.6	20.6	21.6	12.0	הלוואות אחרות וחייבים
38.3	29.0	110.3	72.0	43.0	ניירות ערך
1.4	0.4	12.3	10.9	10.5	נכסי דלא-ניידי
0.5	—	3.5	3.0	3.0	ציוד ושונות
94.4	69.0	395.4	301.0	232.0	סך הכל
מחוזים					
7.1	4.5	1.8	2.3	2.9	עובר ושב ומזומנים
					פקדונות "מיוחדים"
140.1	...	10.4	5.7	—	בבנקים
35.3	...	12.2	11.9	—	בגמול
					פקדונות אחרים
-15.2	-33.4	4.8	7.4	14.4	בבנקים
—	-57.8	5.5	7.2	22.0	בגמול
10.3	11.1	11.1	13.3	15.5	חובות המעבידים
34.8	37.7	16.9	16.5	15.6	הלוואות
-4.6	80.0	5.0	7.2	5.2	הלוואות אחרות וחייבים
53.2	67.4	28.4	23.9	18.5	ניירות ערך
12.8	3.8	3.1	3.6	4.5	נכסי דלא-ניידי
16.7	—	0.8	1.0	1.3	ציוד ושונות
31.4	29.7	100.0	100.0	100.0	סך הכל

* מספרם מתוקנים.
ה מקור: משרד האוצר, לשכת הממונה על החיסכון.

אין עדיין פירוט ההתחייבויות של קופות התגמולים לסוף שנת 1959, אך אומדן ההתחייבויות לסוף 1958, הניתן בלוח י"ח-9, נותן מושג על הגודל היחסי של סעיפי ההתחייבויות השונים של הקופות. יש לזכור, שהתחלקות הסעיפים האלה בקופות הבודדות שונה מזו של כל הקופות יחד, באשר הקופות נבדלות בינן לבין עצמן לא רק בצורת הארגון, אלא גם בתחומי הפעולה. מרבית הקופות מתנהלות על-ידי העובדים במקומות העבודה, במסגרת של אגודות שיתופיות שנוצרו לשם כך, אך מרבית החסכוניות מתנהלים על-ידי קרנות ארציות של ההסתדרות, שכל אחת מהן מיועדת לעובדי מוסד מסויים¹ או ענף מסויים². אחדות מהקופות הן קופות תגמולים גרידא, ואחרות מכסות גם סוגי פנסיה שונים, ביטוח חיים, פיצויי פיטורין וכו'. אחדות מהקופות, וביניהן הקרנות הארציות, מטפלות גם בתשלומים המהווים חלק מהתנאים הסוציאליים הכלולים בשכר העובדים, כגון דמי מחלה, דמי חופשה וכדומה, וקופות אחרות, כגון קופות הפיצויים שהוקמו על-ידי מוסדות בנקאיים, אינן מטפלות אלא באחד מהאלמנטים הכלולים באומדן ההתחייבויות של הקופות. התמונה שונה, איפוא, מקופה לקופה.

לוח י"ח-9

אומדן ההתחייבויות של קופות התגמולים, סוף 1959

מיליוני ל"י	אחוזים	
107.8	35.8	תגמולים
124.0	41.2	פנסיה
25.6	8.5	פיצויים
2.7	0.9	יתרת רווח
3.3	1.1	קרנות שמורות
20.2	6.7	קרנות עזר
13.2	4.4	זכאים
4.2	1.4	שונות
301.0	100.0	סך הכל

כשלושה רבעים מסך ההתחייבויות של הקופות, או 230 מיליון ל"י בערך, מייצגים הון תגמולים ופנסיה; כ-8 אחוזים, או 25 מיליון ל"י בקירוב, הם על חשבון פיצויי פיטורין; קרנות העזר השונות (קרנות שיקום, מחלה, חופשה וכו') הן הסעיף החשוב ביותר בין הסעיפים הנותרים. חלקם של הון התגמולים והפנסיות יחד בסך ההתחייבויות של הקרנות הארציות, דומה לחלקם בסך ההתחייבויות של כל הקופות, אך משקלו של הון התגמולים בלבד קטן יותר וזה של הון הפנסיה גדול יותר במאזני הקרנות הארציות מאשר במאזן המאוחד של כל הקופות.

¹ למשל, הקרנות של עובדי ההסתדרות ושל עובדי "סולל בונה" ומפעליו.

² למשל, קרן הביטוח של פועלי הבניין ועבודות ציבוריות, וקרן הביטוח לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל.

לוח י"ח-10

ההכנסות וההוצאות של 52 קופות התגמולים הגדולות, 1957 ו-1958

הכנסות		מיליוני ל"י		הוצאות	אחוזים		מיליוני ל"י		אחוזים
1958	* 1957	1958	* 1957		1958	* 1957	1958	* 1957	
20.4	23.1	5.7	4.9	תגמולים	25.3	25.5	23.0	18.1	מהפרשות העובדים
16.0	13.8	4.5	2.9	פנסיה	55.9	58.7	50.9	41.8	מהפרשות המעבידים
5.0	4.8	1.4	1.0	פיצויים	15.4	14.8	14.0	10.5	מהשקעות
28.0	25.6	7.9	5.5	תשלומים אחרים לחברים	3.4	0.9	3.1	0.6	מקופות אחרות
8.4	7.2	**2.4	1.5	תשלומי ביטוח	—	0.1	—	0.1	מחברות ביטוח
20.7	23.4	5.8	5.0	הוצאות מנהליות					
0.6	1.9	0.2	0.4	לקופות אחרות					
0.9	0.2	0.2	0.1	החזרות למעבידים					
100.0	100.0	28.1	21.3	סך כל ההוצאות					
		62.9	49.8	יתרה					
		91.0	71.1	סך הכל	100.0	100.0	91.0	71.1	סך הכל

* מספרים מתוקנים.
** ביטוח הדרי.

הנתונים על הכנסות הקופות והוצאותיהן לשנת 1959 חסרים עדיין. בלוח י"ח-10 מובאים נתונים לשנים 1957 ו-1958, המתייחסים ל-52 הקופות הגדולות, היינו הקופות שלכל אחת מהן היה הון של חצי מיליון ל"י או יותר בסוף 1958. הון הקופות האלה מייצג ארבע חמישיות, בערך, מההון הכולל של כל הקופות.

הכנסותיהן של קופות אלה הסתכמו ב-71 מיליון ל"י בשנת 1957 וב-91 מיליון ל"י בשנה שאחריה. יותר ממחצית ההכנסות של הקופות נבעו מהפרשות המעבידים, ואילו הפרשות העובדים היוו רבע מסך כל ההכנסות בשתי השנים. ההכנסה מהשקעות גדלה מ-10.5 מיליון ל"י ל-14 מיליון ל"י, וחלקה בסך ההכנסות עלה מ-14.8 אחוזים ל-15.4 אחוזים. ההעברות מקופות אחרות גדלו הן בסכום והן במשקל, בעוד שבצד ההוצאות, היוו ההעברות לקופות אחרות גורם הרבה יותר קטן. ההסבר לכך, הוא שאחדות מהקופות הקטנות הצטרפו בשלמותן לקרנות ארציות, בעוד שההעברות לקופות אחרות היו קשורות, בדרך כלל, בתנועותיהם של עובדים בודדים, ולא של קבוצות.

בצד התשלומים לא השתנה כמעט משקל העיסקות בחשבון תגמולים, פנסיה ופיצויים. עיסקות אלה היוו בשתי השנים קצת יותר מ-40 אחוזים מתוך כל הוצאותיהן של הקופות, אם כי המשקל של כל אחד מהסעיפים האלה השתנה במקצת. הסעיפים "תגמולים" ו"פנסיה" בלבד היוו קצת יותר משליש בסך כל ההוצאות, בכל אחת משתי השנים. ה"תשלומים האחרים לחברים" כוללים בעיקר תשלומים סוציאליים, ומשקלם בסך כל ההוצאות עלה במקצת (מ-25.6 אחוזים ל-28 אחוזים). אולם יש סימנים לכך, שההכנסות על חשבון הסעיפים האלה עלו על ההוצאות בשתי השנים. ההוצאות המנהליות גדלו מ-5 מיליון ל"י ל-5.8 מיליון ל"י, אך משקלן בסך כל ההוצאות ירד במקצת (מ-23.4 אחוזים ל-20.7 אחוזים).

יתרת החשבון (50 מיליון ל"י ב-1957 ו-63 מיליון ל"י ב-1958) היא התוספת לנכסי הקופות בשנים הנידונות. יחסית לסך הנכסים שלהן, גדולה תוספת זו אצל הקופות הגדולות מאשר אצל הקופות הקטנות. הסיבה נעוצה, כנראה, קודם כל בכך, שאצל הקופות הגדולות (ביניהן הקרנות הארציות) גבוה משקלו של חשבון הפנסיות, ונמוך משקלו של חשבון התגמולים, מאשר אצל יתר הקופות, ובחשבון הפנסיות עולות ההכנסות על ההוצאות בשיעור רב יותר מאשר בחשבון התגמולים. גורם שני לגידול הרב יחסית בנכסי הקופות הגדולות, הוא כנראה בכך, שהקופות הגדולות מנהלות מספר גדול יותר של סוגי חשבונות (דמי חופשה ומחלה, קרנות השוואה שונות וכו'). ייתכן שגם בחשבונות אלה נוצר עודף יחסי גדול של הכנסות על הוצאות.